

Bijdragen Gemeentenieuws van SZW 2024-2

1. Campagne Geldzorgen, armoede en schulden

In mei start de SZW campagne waarin we mensen met geldzorgen attenderen op de hulp die er is. Dit wordt een lange doorlopende campagne. We weten dat mensen met geldzorgen veel moeite hebben met het nemen van de stap naar hulp. Doel is daarom om zo lang mogelijk de boodschap "Je staat er niet alleen voor", te delen. Net zoals vorige jaren betrekken we onze stakeholders en proberen we samen zo veel mogelijk aandacht te schenken aan de weg naar hulp. Het materiaal dat zich daarvoor leent zal daarom ook als "white label" worden aangeboden via <https://www.campagnetoolkits.nl/>.

Naast deze doorlopende campagne gaan we drie keer in een periode van ongeveer een maand, een specifieke doelgroep benaderen. Voor de zomer is dat de doelgroep ondernemers met geldzorgen.

2. Extra nieuwsbrief over de aanpak Geldzorgen, armoede en schulden

In 2023 hebben we naar aanleiding van de voortgangsrapportage (VGR) aanpak Geldzorgen, armoede en schulden twee keer een nieuwsbrief gestuurd naar stakeholders. Om stakeholders vaker te informeren over actuele ontwikkelingen willen we tussen de VGR's door twee extra nieuwsbrieven maken. De eerste extra nieuwsbrief wordt in april verzonden. Als u de VGR ontvangt, ontvangt u deze nieuwsbrief automatisch. Twijfelt u hieraan en wilt u hem graag ontvangen? Stuur dan een mail naar aanpakgeldzorgen@minszw.nl.

3. Kennisbundel Armoede en Schulden

Met subsidie van het ministerie van SZW heeft Schouders Eronder de kennisbundel Armoede & Schulden ontwikkeld. Schouders Eronder is afgerond en Divosa heeft de Kennisbundel overgenomen. De Kennisbundel Armoede & Schulden biedt een actueel overzicht van alle onderzoeken en andere kennis over armoede en schulden, bedoeld voor professionals en vrijwilligers die mensen met (dreigende) schulden en geldzorgen helpen.

De kennisbundel geeft aanknopingspunten voor het in gesprek gaan met mensen die moeite hebben met lezen en schrijven. Ook geeft het inzicht in het vroegtijdig signaleren van schulden en ander risicogedrag. De bundel gaat ook in op slimme interventies die hun waarde hebben bewezen. Tot slot behandelt de bundel de vraag op welke manier de vrijwilliger dan wel de professional de brede keten van schuldhulp kan versterken.

De kennisbundel bevat de meest actuele kennis en is dan ook zeer geschikt voor professionals en vrijwilligers die hun kennis willen bijhouden over het armoede- en schuldendomein. Alle onderzoeken, handreikingen en artikelen rond armoede en schulden staan op één plek en Divosa vult de bundel doorlopend aan met de nieuwste publicaties. In de bundel is het mogelijk om eenvoudig te zoeken en te filteren op thema's.

De kennisbundel is [hier](#) te vinden. Via deze link kunt u zich aanmelden [voor het maandelijks overzicht](#) van de nieuwste publicaties op de kennisbundel.

4. Programmaplan Smpel Switchen 2024-2027: Brede samenwerking wordt voortgezet

Half maart informeerde de Minister voor APP de Tweede Kamer over de voortgang van het programma Smpel Switchen en de ambities voor de periode 2024-2027. [Hier](#) is het programmaplan Smpel Switchen te lezen.

In het programma Smpel Switchen werken de ministeries van SZW en VWS samen met partners zoals VNG, Divosa, Cedris, VGN, SAM, Movisie, Optimalistic, Mind, Iederin, LCR en UWV. Smpel Switchen gaat over het wegnemen van drempels en belemmeringen zodat mensen makkelijker en veiliger kunnen switchen. Switchen kan tussen uitkering en (deeltijd) werk en tussen dagbesteding, beschut werk, de banenafpraak en regulier werk.

Het programma heeft vanaf 2019 al veel opgeleverd waaronder belangrijke voorstellen voor wijziging van wet- en regelgeving ten aanzien van inkomenszekerheid (onder andere in Participatiewet in balans). Ook zijn veel tools en handreikingen gemaakt voor professionals en potentiële switchers. Zo is een rekentool ontwikkeld (NIBUD), de Keuzehulp Switchen tussen dagbesteding en (beschut) werk en de Serious Game '1 uur in de bijstand'. De komende jaren werken we met elkaar (verder) aan zes hoofddoelen:

1. Bij een switch is er beter financieel en fiscaal inzicht voor de mensen die (willen) switchen en professionals en beperken we de negatieve financiële gevolgen van de switch.
2. Er zijn soepele overgangen tussen uitkering, onbetaald werk (dagbesteding) en betaald werk (beschut werk, banenafspraken regulier).
3. Er zijn soepele overgangen tussen vormen van betaald werk.
4. Als mensen een stap zetten, is er altijd een veilige weg terug.
5. Professionals voelen zich gesteund en hebben de kennis en tools om mensen te ondersteunen bij het simpel switchen.
6. Beter inzicht in data en resultaten van Simpel Switchen.

Als gemeenten willen aansluiten of vragen hebben, kunnen ze mailen naar postbusSimpelSwitchen@minszw.nl.

5. Alleenverdieners: lijst met alleenverdienende huishoudens

Ongeveer 6.400 huishoudens hebben onbedoeld een lager besteedbaar inkomen dan een vergelijkbaar huishouden met een volledige bijstandsuitkering.

Het Rijk werkt samen met het UWV, de Belastingdienst, Dienst Toeslagen, VNG en het Inlichtingenbureau aan een lijst met alleenverdienende huishoudens. Het samenstellen van deze lijst vergt tijd, zowel door technische oorzaken als door de noodzaak van een correcte behandeling van alle gegevens van de betreffende huishoudens. We hebben eerder de verwachting uitgesproken dat we onderstaande acties in het eerste kwartaal van 2024 af konden ronden. Dit blijkt niet haalbaar, door de complexiteit en de vele onderlinge afhankelijkheden. De verwachting is nu dat we een geverifieerde lijst in juni op kunnen leveren. Gemeenten kunnen nu al aan de slag met aanschrijven van de huishoudens die zij zelf in beeld hebben vanuit hun eigen systemen. Hieraan besteedden we ook aandacht in de vorige editie van [gemeentenieuws](#).

Werkwijze

Gemeenten ontvangen via het Inlichtingenbureau een lijst met BSN-nummers van inwoners uit hun eigen gemeente. Dit zal gebeuren via de bestaande portalen van het Inlichtingenbureau. We stellen de lijst samen uit gegevens van de Belastingdienst, Dienst Toeslagen en de polisadministratie van UWV. We verifiëren de lijst met simulaties en steekproeven. De lijst is zodoende naar verwachting redelijk accuraat. Gemeenten hoeven na ontvangst van de lijst niet meer zelf actief te zoeken naar huishoudens, maar kunnen de personen op de lijst aanschrijven. Voordat gemeenten dit doen, kunnen zij een check doen met hun eigen administratie of ze deze persoon al eerder aangeschreven hebben over dit onderwerp. Het is verder mogelijk dat er huishoudens ontbreken op de lijst. Deze huishoudens kunnen zelf een aanvraag indienen bij de gemeente. Ook is het helaas mogelijk dat er huishoudens op de lijst staan waarvan gemeenten de aanvraag moeten afwijzen nadat de gemeente de berekening heeft gemaakt (voor meer informatie over de berekening die gemeenten maken, zie [de handreiking](#)). We hebben er alles aan gedaan om de groep "vals positieven" zo klein mogelijk te maken, maar helaas is deze situatie niet helemaal te vermijden.

6. Handelingsperspectief alleenverdieners: budget voor gemeenten over 2023

Het Rijk heeft op [Prinsjesdag 2023](#) bekendgemaakt middelen te reserveren om gemeenten financieel in staat te stellen het handelingsperspectief voor de alleenverdienersproblematiek uit te voeren. Compensatie van de betreffende huishoudens gebeurt via de individuele bijzondere bijstand, inclusief actieve voorlichting in het kader van de motie Warmerdam c.s. De middelen voor de ondersteuning over 2023 en 2024 ontvangen gemeenten via een decentralisatie-uitkering. Met een decentralisatie-uitkering hoeven gemeenten zich richting het Rijk niet (financieel) te verantwoorden. Naast middelen voor de compensatie van betrokken huishoudens, ontvangen gemeenten ook middelen voor de uitvoeringskosten.

We stellen de hoogte van het macrobudget vast met informatie van de Belastingdienst over de aantallen huishoudens waar de alleenverdienersproblematiek speelt. Daarbovenop berekenen we nog een opslagpercentage. De precieze verdeling van het macrobudget werkt het Ministerie van SZW in samenwerking met de VNG uit. De verdeling van de middelen zal eveneens gebaseerd zijn op de lijst van huishoudens per gemeente van de Belastingdienst. We leveren deze lijst naar verwachting in juni 2024 op. Vervolgens stellen we de financiële middelen beschikbaar via de septembercirculaire 2024. Voorafgaand aan de septembercirculaire zal het Ministerie van SZW, zo spoedig als mogelijk, de tentatieve bedragen per gemeente publiceren. Hierdoor krijgen gemeenten alvast inzicht in de effecten van de verdeling.

7. Afdracht beslag maandelijks of jaarlijks

Als er beslag wordt gelegd op het inkomen van iemand die een bijstandsuitkering ontvangt, dan is de gemeente betrokken als derdebeslagene. Sinds een [uitspraak van de rechter](#) in maart 2023 zijn de regels over de manier van afdracht aangescherpt. Daarbij geldt dat het inkomen van een derdebeslagene op maandbasis niet onder een bepaalde norm mag liggen. Het inkomen mag op maandbasis namelijk niet onder 95% van de toepasselijke bijstandsnorm inclusief vakantiegeld terechtkomen.

De uitspraak van de rechter heeft mogelijk gevolgen voor de werkwijze die gemeenten hanteren. Gemeenten hebben namelijk de keuze om jaarlijks of maandelijks beslag af te dragen, maar dienen wel de beslagvrije voet op maandbasis te respecteren. De Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) heeft daarom een [handelingskader](#) opgesteld, op basis waarvan gemeenten hun werkwijze waar nodig kunnen aanpassen. Ook organiseren zij samenwerkingsessies over dit onderwerp. Nieuwe sessies worden bekend gemaakt op de [website van de VNG](#).

8. Verlenging niet toepassen kostendelersnorm bij opvang ontheemden

In Gemeentenieuws van SZW 2023-4 meldden we dat het tijdelijke verblijf van ontheemden geen gevolgen heeft voor de hoogte van de bijstandsuitkering. Naar aanleiding van de oorlog in Oekraïne heeft de Minister voor APP gemeenten verzocht de kostendelersnorm op grond van tijdelijk verblijf in ieder geval de eerste vierentwintig maanden niet toe te passen, wanneer bijstandsgerechtigden ontheemden tijdelijk in huis opnemen.

Omdat de oorlog in Oekraïne voortduurt, verzoekt de Minister voor APP hierbij gemeenten om het niet toepassen van de kostendelersnorm op grond van tijdelijk verblijf na de eerste termijn van vierentwintig maanden met nog eens zes maanden te verlengen tot in ieder geval 1 september 2024. Afhankelijk van de ontwikkelingen in Oekraïne bekijkt SZW daarna of het deze termijn opnieuw verlengt. Dit geldt wederom voor ontheemden uit Oekraïne, maar ook voor andere ontheemden in crisissituaties. Dit kan met behulp van maatwerk op grond van artikel 18, eerste lid, Participatiewet. Zodra echter een in huis opgenomen ontheemde een volledige bijstandsuitkering ontvangt, is er sprake van een nieuwe situatie waarbij de gemeente de kostendelersnorm wel kan toepassen. Ook hierbij is afhankelijk van het individuele geval maatwerk op grond van artikel 18, eerste lid, Participatiewet mogelijk.

De bijstandsgerechtigde dient bij de gemeente te melden dat hij of zij een ontheemde in huis heeft. De bijstandsgerechtigde kan met de ontheemde afspreken dat de ontheemde een vrijwillige bijdrage betaalt aan de bijstandsgerechtigde. Indien een dergelijke afspraak bestaat, is de bijstandsgerechtigde verplicht deze te melden bij de gemeente. Indien een ontheemde bij een bijstandsgerechtigde inwoont, is het mogelijk dat de kostendelersnorm niet van toepassing is. Dit is het geval wanneer het gaat om personen van 27 jaar en ouder die tijdelijk inwoont bij een bijstandsgerechtigde. Hierbij kan het bijvoorbeeld gaan om mensen in een crisissituatie, daklozen of mensen die dakloos dreigen te raken. De gemeente dient dan vast te stellen dat het gaat om tijdelijk verblijf.

9. Geen recht op alleenstaande ouderkop en ambtshalve maatwerkondersteuning bijstand

Dienst Toeslagen heeft sinds eind vorig jaar een wijziging doorgevoerd in het uitkeren van de alleenstaande ouderkop (ALO-kop). Dit heeft gevolgen voor alleenstaande ouders, van wie bijvoorbeeld de partner nog moet nareizen. Vanaf eind vorig jaar keert Dienst Toeslagen namelijk in vrijwel alle gevallen de alleenstaande ouderkop niet automatisch uit aan deze groep. Daardoor krijgt het gezin geen schuld (door terugbetalen ALO-kop) op het moment dat de partner zich bij het gezin voegt. Dit betekent wel dat een gezin - tot het moment van nareizen - vaker een beroep zal doen op maatwerkondersteuning in de bijstand. We vragen in dit bericht aandacht van gemeenten voor deze groep ouders.

ALO-kop, automatische toekenning en registratie huwelijkspartner

Een alleenstaande ouder die recht heeft op kindgebonden budget, kan naast het kindgebonden budget recht hebben op een alleenstaande ouderkop (ALO-kop). Als sprake is van een toeslagpartner, bestaat er geen recht op de ALO-kop. Gehuwden zijn altijd toeslagpartner van elkaar, ook als zij geen gezamenlijk huishouden (kunnen) voeren. Dienst Toeslagen beoordeelt het recht op kindgebonden budget en het eventuele recht op ALO-kop.

In situaties waarin de huwelijkspartner in het buitenland verblijft, is het niet altijd mogelijk om voor de huwelijkspartner een BSN aan te vragen. Doordat zij geen BSN hebben, ziet het systeem van Dienst Toeslagen niet dat er een huwelijkspartner is. Het gevolg is dat Dienst Toeslagen sommige ouders onterecht aanmerkt als alleenstaande ouder en automatisch een ALO-kop uitgekeerd krijgen. De burger krijgt daardoor te veel kindgebonden budget uitbetaald. Als op een later moment blijkt dat er sprake is van een huwelijkspartner, kan dit leiden tot grote financiële problemen. De te veel uitbetaalde bedragen worden dan namelijk teruggevorderd.

Minder terugvorderingen ALO-kop

We voorkomen dit probleem nu op twee manieren. Enerzijds kunnen burgers voortaan bij de aanvraag aangeven dat er een huwelijkspartner is. Dit is ook het geval als de burger, door het ontbreken van gegevens, nog geen BSN kan aanvragen. Daarnaast startte Dienst Toeslagen in november 2023 een actie. Hierbij koppelde de Dienst de persoonsgegevens van de gemeente aan de gegevens van Dienst Toeslagen, als er geen BSN van de partner aanwezig is. Hierdoor heeft Dienst Toeslagen in circa 2.500 gevallen een huwelijkspartner geregistreerd voor burgers die geen BSN hadden aangevraagd. Dienst toeslagen informeerde deze laatste groep ouders en de ALO-kop is per 2024 stopgezet. Dienst Toeslagen vordert de eerder -onterecht- uitbetaalde ALO-kop niet terug.

Vaker ambtshalve maatwerkondersteuning bijstand nodig

De Centrale raad van beroep heeft in 2018 een uitspraak gedaan. Hierin gaf zij aan dat gemeenten gehouden zijn om alleenstaande, maar wel gehuwde ouders in individuele gevallen de hoogte van de algemene bijstand aan te vullen. Dan gaat het om alleenstaande, gehuwde ouders, die voor 2015 een extra 20% aanvulling kregen via de bijstand. De uitspraak is gebaseerd op artikel 18 van de Participatiewet. De hoogte van de ambtshalve aanvulling moet afgestemd zijn op de omstandigheden, mogelijkheden en middelen van de belanghebbende (maatwerk). De ALO-kop maakt voor alleenstaande ouders onderdeel uit van het bestaansminimum. De Raad heeft bepaald dat gemeenten voor de hoogte van die aanvulling aansluiting dienen te zoeken bij het per die datum geldende bedrag van de ALO-kop. Dit geldt niet als er sprake is van in aanmerking te nemen middelen. Het wetsvoorstel Participatiewet in balans codificeert deze uitspraak. Hierdoor is het voortaan helder dat gehuwde ouders, die geen recht hebben op ALO-kop wel recht kunnen hebben op inkomensaanvulling.

10. Nieuwe vermogensuitzonderingen

Op 7 maart 2024 publiceerde de Minister voor APP in de Staatscourant twee nieuwe vrijlatingen op de middelentoets van de Participatiewet. Zij roept gemeenten op om op grond van de Participatiewet het geld dat bijstandsgerechtigden ontvangen uit hoofde van onderstaande vrijlatingen niet mee te laten tellen bij de middelentoets. Deze bedragen gelden dan niet als inkomen of vermogen. Deze vrijlatingen zijn opgenomen in artikel 7, onderdelen aa en bb van de Regeling Participatiewet, IOAW en IOAZ.

De eerste nieuwe vrijlating geldt voor een compensatie voor mensen die mogelijk op basis van niet-fiscale kenmerken zijn geselecteerd voor een handmatige belastingcontrole. De compensatie komt voort uit de artikelen 4 en 5 van de Wet compensatie wegens selectie aan de poort. De wet is op 1 januari 2024 in werking getreden. Vanaf 12 maart keert de Belastingdienst deze bedragen (gemiddeld 3.100 euro) uit aan de betrokken burgers.

De tweede nieuwe vrijlating geldt voor een eenmalig bedrag van 5.000 euro als gebaar van erkenning naar ouderen van Surinaamse herkomst. Dit gebaar is bedoeld voor de unieke samenloop van omstandigheden voor Surinamers die voorafgaand aan de onafhankelijkheid verhuisden naar Nederland. Het Tijdelijk besluit eenmalig bedrag ouderen van Surinaamse herkomst treedt op 1 juni 2024 in werking. Dat geldt ook voor de daaraan verbonden vrijlating. Planning is dat de Sociale Verzekeringsbank (SVB) de bedragen vanaf 1 juli aan de betrokken burgers uitkeert.

Er kwamen vragen binnen bij de VNG over middelen die voortkomen uit de brede ondersteuning voor de hersteloperatie toeslagen. Hulp uit de brede ondersteuning is altijd in natura. In enkele gevallen komt het voor dat gemeenten voor ouders goederen aanschaffen als dat nodig is voor het behalen van de doelstellingen, zoals opgenomen in het plan van aanpak. Gemeenten kunnen deze goederen officieel zien als middelen in het kader van de Participatiewet. De Minister van APP roept gemeenten op om in deze bijzondere gevallen de middelen die volgen uit de brede ondersteuning hiervan uit te zonderen. De minister

benadrukt dat het college hiervoor al de ruimte heeft. De uitzondering is namelijk geregeld in artikel 31, lid 2, onderdeel k van de Participatiewet.

11. Deadline indiening aanvraag vangnetuitkering over 2023 op 15 augustus 2024

Gemeenten ontvangen op grond van de Participatiewet budget voor bijstandsuitkeringen en loonkostensubsidies. Gemeenten die een tekort hebben op dit budget kunnen onder voorwaarden in aanmerking komen voor een vangnetuitkering. Gemeenten kunnen een vangnetuitkering over 2023 aanvragen tot en met donderdag 15 augustus 2024.

De Toetsingscommissie vangnet Participatiewet beoordeelt de aanvragen. Meer informatie over de aanvraagprocedure en het modelaanvraagformulier vindt u [hier](#).

12. Oproep aan gemeenten om jongeren zonder ouders proactief te benaderen

De wezenuitkering is een regeling voor kwetsbare kinderen en jongeren die hun ouder(s) zijn verloren. In Nederland ontvangen ongeveer 1.000 personen een wezenuitkering. Deze uitkering draagt bij aan de bestaanszekerheid van de wees. Het Nibud heeft in opdracht van het ministerie van SZW een onderzoek uitgevoerd naar de kosten van levensonderhoud voor wezen. Het Nibud heeft hiervoor gebruik gemaakt van de (minimum)voorbeeldbegrotingen. In het onderzoek ging het om wezen in de leeftijd tot en met 21 jaar.

Het onderzoek laat zien dat de meeste wezen het kostenplaatje van levensonderhoud rondkrijgen. Zonder de wezenuitkering kunnen zij niet alle noodzakelijke uitgaven doen. Daarnaast is er een groep zelfstandig wonende wezen van achttien jaar en ouder zonder wezenuitkering maar met een bijstandsuitkering of met een inkomen op het minimumloon. Voor hen geldt dat zij veelal niet rond kunnen komen. Dit komt mede doordat zij geen ouders (als vangnet) hebben. Het komt ook doordat zij geen aanspraak kunnen maken op de wezenuitkering, een volwaardig minimumloon of bijstandsuitkering.

Het Nibud geeft in het [rapport](#) aan op welke punten nog verbeteringen mogelijk zijn. Beide groepen hebben de meeste hulp nodig van de gemeenten. De groep wezen zonder wezenuitkering van achttien jaar en ouder zijn voor hun inkomen helemaal afhankelijk van de hulp van de gemeenten. De wezen van achttien jaar en ouder geven zelf aan dat het voor hen heel lastig is om alles zelf te regelen. Ze weten vaak niet waar ze hulp kunnen vragen. Zij vragen zich dan ook af waarom gemeenten hen niet proactief benaderen en hulp aanbieden voordat problemen zich opstapelen. Gemeenten kunnen namelijk vanuit de Basisregistratie Personen (BRP) nagaan of een jongere een wees is. De minister voor APP roept gemeenten dan ook op om jongeren zonder sociaal vangnet proactief te benaderen.